

Ngày xưa có một ông vua nước Ai Cập gửi cho nhà hiền triết Bias một con vật vừa quý lại vừa hiếm để tế lễ các thần minh. Thế nhưng ông vua này muốn chơi khăm nhà hiền triết một vỏ, bèn phán :

- Sau khi cúng kiếng xong, người phải trả lại cho ta cái gì vừa tốt nhất lại vừa xấu nhất nơi con vật quý hiếm ấy.

Nhà hiền triết cũng không phải là tay vừa, bèn xèo ngay cái lưỡi mà trao cho ông vua.

Cử chỉ đó gián tiếp nói lên rằng :

- Cái lưỡi là phần tốt nhất nếu biết sử dụng, nhưng đồng thời cũng là phần xấu nhất nếu không biết sử dụng.

Đúng thế, cái lưỡi là một bộ phận quan trọng để phát ra tiếng nói. Hồi tôi còn bé, mẹ gã thường răn đe :

- Con mà chửi tục, thì cái lưỡi sẽ thụt vào trong cổ, để rồi từ rày mà đi cho đến lúc rình xinh thì sẽ chẳng còn nói năng được nữa !

Hay :

- Con mà chửi tục, ông ba bị nghe thấy, thì ông ấy sẽ cắt ngay cái lưỡi để xoi...tái.

Và như chúng ta đã thấy :

- Tiếng nói là một phương tiện hữu hiệu để chuyển đạt cho người khác biết những tư tưởng, những ý nghĩ, những ước muốn thầm kín ấp ủ tận đáy tâm can tỳ phê, nhờ đó bắc lấy một nhịp cầu cảm thông.

Chính vì thế, mấy ông triết gia đã phát biểu :

- Người là một con vật có ngôn ngữ, có tiếng nói. Sông có thể cạn núi có thể mòn nhưng chân lý ấy ngàn đời vẫn không thay đổi.

Một kẻ câm ú a ú ớ, diễn tả bằng cử điệu thật là vất vả và người không quen cũng khó mà hiểu được những cử điệu "búa xua" ấy.

Tuy nhiên, cái lưỡi cùng với lời nói lại là điều chúng ta thường hay vấp phạm hơn cả, bởi vì chúng ta có thể vấp phạm bất kỳ ở đâu, bất kỳ lúc nào và bất kỳ với ai.

Do đó Kinh thánh đã bảo :

- Số người chết vì cái lưỡi thì nhiều hơn số người ngã gục vì gươm giáo ngoài chiến trường.

Và tục ngữ dân Ảng lê cũng xác quyết :

- Không nọc nào độc cho bằng cái lưỡi.

Trước hết là trong lãnh vực gia đình.

Nhiều khi sóng gió nổi lên chỉ vì một lời nói nóng nảy và thiếu tế nhị.

Có một chị vợ cặm cũi nhỏ cở ở thừa ruộng sau nhà. Theo sự phân công thì hôm đó anh chồng đóng vai tề gia nội trợ. Và thế là anh chồng bèn trở mấy món ruột của mình để lấy điểm ‘mí’ bà xã.

Mồ hôi mồ kê chảy xuống ròng ròng. Khi đã nấu nướng xong, yên chí nhón và hớn hờ bán một miếng thuốc lào, anh chồng mới sai đứa con nhỏ ra mời mẹ.

Đứa bé chạy tới và nói :

- Bu ơi bu, bố bảo về ăn cơm.

Chẳng nói chẳng rằng, chị vợ vẫn cứ lặng lẽ nhỏ cở.

Đứa bé trở về, mặt xụ xuống như bánh bao chiều.

Một lúc sau, anh chồng lại sai đứa khác ra mời, nhưng chị vợ vẫn cứ nín thinh cặm cũi nhỏ cở.

Đứa bé trở về, mặt xiu xiu như trái bóng xì hơi.

Dường như không chờ đợi được nữa, và lại sợ thức ăn để lâu sẽ nguội và mất ngon, nên lát sau anh chồng liền sai đứa út ra mời, ông cười ruồi và thăm nghĩ trong bụng :

- Quá tam ba bận. Ba keo mèo phải mở mắt dứt đuôi con nòng nọc chứ còn gì.

Thế nhưng lần thì chị vợ lại tỏ ra tức tối. Chị ta đứng lên. Hai tay chống nạnh. Mắt long còng cọc như một tia chớp. Miệng hét toáng chẳng khác gì sư tử rống :

- Bố con mày có học thì cứ việc học đi.

Trước sự nổi tam bành của chị ta, đứa út run cầm cập, ba chân bốn cẳng vội chạy về méc bố.

Đến đây thì chuyện phải đến ắt sẽ đến. Sau khi nhỏ hết đám cỏ bọ, chị vợ đứng đình về nhà. Thế nhưng vừa mới tới sân thì hàng xóm đã phải nghe thấy những tiếng kêu la thất thanh :

- Ôi giời ơi ! Ôi đất ơi ! nó đánh tôi, nó giết tôi, làng nước ơi, cứu tôi với...

Rồi thì nổi niêu soong chảo, chổi cùn rế rách, mâm bần chén đĩa cùng với những thứ cao lương mỹ vị thi nhau bay ra ngoài sân, bởi sức người chịu đựng có hạn. Và lúc này đến lượt anh chồng đang nổi máu yêng hùng, ùng ùng nổi trận ló đình như Trương Phi !

Giá như chị vợ biết nhún nhường và tế nhị một chút trong lời nói của mình thì đâu đến nỗi xảy ra sự việc đáng tiếc kể trên. Còn thân thể ‘liều yếu đào tơ’ của chị ta đâu đến nỗi tím bầm và lãnh đủ những thứ cú thượng cẳng

chân hạ căng tay của đức ông chồng, “vai năm thước rộng, thân mười thước cao”, như vóc dáng của anh chàng Từ Hải trong truyện Kiều !

Bởi đó, tục ngữ đã dạy :

- Chồng giận thì vợ làm lành
Miệng cười tươi hỏi rằng anh giận gì.
- Chồng giận thì vợ bớt lời
Cơm sôi bớt lửa chẳng đời nào khê.

Còn nếu ông cũng ghê bà cũng gớm, thì chắc chắn phải kết thúc bằng xô xát, bằng tan hoang và đổ vỡ.

- Bên thắng thì bên phải chùng
Hai bên đều thắng thì cùng đứt dây.
- Bên giận thì bên phải lùi
Hai bên cùng giận thì... dùi nó quăng.

Cho nên, muốn gia đình được êm ấm thì phải biết nhường nhịn và tha thứ

:

- Một sự nhịn là chín sự lành.

Đồng thời phải biết phát ngôn cho êm dịu và tế nhị, bởi vì :

- Lời nói chẳng mất tiền mua
Liệu lời mà nói cho vừa lòng nhau.

Tiếp đến là trong tương quan xã hội, trong mối liên hệ với người khác.

Hãy rằng, đã có lần chúng ta bực bội tức tối trước những luồng dư luận xuyên tạc, trước những miệng lưỡi thâm độc và xảo trá của người đời. Bởi vì dư luận vẫn thường là luận dư, lời đồn thổi bao giờ cũng phóng đại tô màu, chẳng biết đâu mà lường :

- Lưỡi không xương nhiều đường lắt léo.

Hay như ca dao đã diễn tả :

- Ở sao cho vừa lòng người
Ở rộng người cười ở hẹp người chê
Cao chê ngông, thấp chê lùn
Béo chê béo trọc béo tròn
Gầy chê xương sống, xương sườn hở ra.

Tuy nhiên, chúng ta không thể nào sống cu ky, đơn độc, lẻ loi như một hòn đảo giữa biển khơi hay như một pháp đài biệt lập. Trái lại, sống là sống là sống với người khác. Và trong cuộc sống chung này, chúng ta không thể tránh đi cho hết những va chạm, những bực bội, những buồn phiền.

Nếu biết dùng những lời nói ôn tồn, chúng ta sẽ hóa giải được những thù oán, triệu tiêu được những giận hờn, bởi vì mật ngọt chết ruồi. Người ta có thể

giết được nhiều ruồi chỉ bằng một giọt mật, còn hơn là bằng cả một thùng dấm chua.

Một lời thiếu ý thức được sánh ví như một lon dầu đổ vào lửa, làm bùng lên sự tức giận, thiêu hủy hết tình ruột thịt cũng như nghĩa bà con lối xóm.

Một lời nói vu oan có thể làm người khác mất hết tiền bạc, mất hết danh dự, tiêu tan sự nghiệp để rồi thân bại danh liệt và đi vào thế giới lao tù.

Sau cùng là trên bình diện cá nhân.

Như chúng ta đã biết :

- Lòng đầy thì mới tràn ra ngoài.

Dựa vào lời nói, người khác có thể biết được phần nào tâm hồn chúng ta.

Dựa vào lời nói, thiên hạ sẽ đánh giá con người và nhận rõ bộ mặt thực của chúng ta.

Nếu chúng ta nói những điều hữu lý, thiên hạ sẽ cho chúng ta là người tài giỏi và khôn ngoan. Nếu chúng ta nói những điều vô lý, thiên hạ sẽ cho chúng ta là kẻ ngu ngốc và đại khờ. Nếu chúng ta nói những điều xằng bậy, thiên hạ sẽ cho chúng ta là kẻ tầm phào và lão khoét.

Được yêu mến và kính trọng hay bị khinh bỉ và ghét bỏ một phần lớn là do bởi cái lưỡi và lời nói của chúng ta.

Như thế, cái lưỡi đã đóng một vai trò quan trọng trong việc hình thành uy tín và thế giá của mọi người, như một câu danh ngôn đã bảo :

- Lưỡi người khôn ngoan tạo nên danh dự, còn mồm kẻ ngu dại gây đổ vỡ tan hoang.

Bởi đó, phải biết đả đo cân nhắc, để tránh đi những lời lộng ngôn xúc phạm đến Đấng Tối Cao, những lời chua cay độc địa nhằm hạ nhục uy tín người khác, cũng như những lời cô cằn tục tũ làm hoen ố những tâm hồn đơn sơ trong trắng, đồng thời bôi nhọ chính bản thân mình, vì ngậm máu phun người dơ miệng mình.

Như thế, nếu không biết sử dụng cái lưỡi cho đúng đắn, thì lời nói sẽ là nguồn gốc phát sinh rất nhiều giống tội thay vì là một phương tiện giúp chúng ta cảm thông và xích lại gần nhau.

Êsôpe là một tên lô lệt, nhưng lại được ông chủ tên là Santô rất yêu mến và kính trọng.

Ngày kia có khách đến chơi, ông chủ sai Êsôpe ra chợ mua thức ăn, nhưng không bảo là mua những thứ gì. Êsôpe bèn dinh về đủ các thứ lưỡi : lưỡi lợn, lưỡi bò và lưỡi ngựa... để nấu nướng.

Lạ miệng nên xơi ngon. Ông chủ và khách khứa đều hài lòng về tài bếp núc của Êsôpe. Rồi khen lấy khen để.

Lần sau cũng có khách, ông chủ lại sai Êsôpe đi chợ và cũng không dặn phải mua những gì, Êsôpe cũng lại dinh về toàn những lưỡi là lưỡi, chỉ khác ở cách chế biến và thêm bớt gia vị.

Thấy vậy, ông chủ rất đỗi ngạc nhiên, còn Êsôpe thì kính cẩn làm một màn lý luận, bàn về cái lưỡi như sau :

- Phàm ở trên đời này, mọi sự tốt hay xấu, lợi hay hại... tất tât đều do bởi việc sử dụng cái lưỡi một cách khôn khéo hay vụng về.

Chính nhờ vậy, mà Êsôpe được chủ yếu mến và sau này được giải thoát khỏi kiếp nô lệ lầm than.

Ý thức được tầm mức quan trọng của cái lưỡi là như vậy, chúng ta hãy lắp đặt một cái phanh vào miệng, để những lúc ngứa mồm, muốn phát ngôn bừa bãi, thì biết “sì tốp” lại đúng nơi và đúng lúc.

Viết tới đây, gã bèn nhớ tới lời khuyên của người xưa, đó là :

- Hãy ngoáy lưỡi bảy lần trước khi nói.